

((کی لهوه سوود وهردهگری؟))

ئەمە دەربرینیکی لاتینییه (cui prodest)، واتە ((کی لهوه سوود وهردهگری)). کاتی دەستبەجی دەرناکەوی چ کۆمەڵە یان هیژو کەسایەتی سیاسی یان کۆمەڵە لایەتی بەرگری له پێشنیار یان چارهسەریکی دیاریکراو یا دژەکانیان دەکەن، دەبی هەمیشە ئەم پرسیارە بکری: ((کی لهوه سوود وهردهگری؟)).

زۆر گرنگ نییه بزانی کێ راستەوخۆ بەرگری له سیاسەتیکی دیاریکراو دەکات، چونکە ئەسایەتی سیستیمی سەرمایه‌داری خانەدان و هاوچەرخدا، هەر دەوڵەمەندی، هەمیشە دەتوانی، بۆ بەرگری له تیروانینە جوړبه‌جوړه‌کانی، هەر ژماره‌یه‌کی خاویار له پارێزەر، نووسەر، و تەنانەت پەرله‌مینتار، پروفیسۆر و پیاوانی ئاین و هاوچەشنەکانیان، بۆ خۆی به ((کری بگری))، بیانکری یان بۆ خۆی رابکیشی.

ئیمە له کاتیکی بازرگانیدا دژیین، بۆرژوازی ناسلەمیته‌وه له‌وهی پیکه‌وه بازرگانی به شه‌ره‌ف و وێژدان بکا. ئەزانی وایش هەن، به پالێشتی گەمژەیی یان راهاتنی کوێرانه، بەرگری له تیروانینە باوکه‌کانی ناو ژینگەیی بۆرژوازی دیاریکراو، دەکەن.

نەخیر، له سیاسەتدا زۆر گرنگ نییه بزانی کێ راستەوخۆ بەرگری له تیروانینیکی دیاریکراو دەکات. گرنگ ئەوهیه بزانی کێ له تیروانین، پێشنیارو چاره‌سەرانه، سوود وهرده‌گری.

بۆ نمونە، ((ئوروپا))، ئەو دەوڵەتانه که ناوی خۆیان یان ناوه، دەوڵەتانی ((شارستانی)) هەڵدەستن به پێشبرکێی بەریه‌ستی هاروهاژانه له پیناو پرچه‌ککردن و به‌هه‌زاران شیوه، له هه‌زاران رۆژنامه و هه‌زاران سه‌کو هاورو قیژە نیشتمانی‌په‌روه‌ری، رۆشنی‌ری، نیشتمان، ناشتی، پێشکەوتن دەکەن. هه‌موو ئەو کارانه بۆ بیانووه‌ییانه‌وه‌یه بۆ خه‌رجکردنی نوێی ده‌یان و سه‌دان ملیون رۆبل به‌سه‌ر درووستکردنی چه‌که جوړبه‌جوړه‌کانی کۆمه‌ڵکوژی، بۆمه‌هاوێژو نوێترین مۆدیلی زریپۆش و ئەوانی تر.

ئەو جەماوەری ریزدار! دەمەوی ئەبارە هه‌موو رسته‌کانی ئەو ((نیشتمانی‌په‌روه‌رانه)) بلیم: برۆا به‌و دێرانه نەکەن، باشتریکه برۆان: کێ سوود له‌وه وهرده‌گری!

پیش ماوه‌یه‌که شه‌رکه‌تی به‌ریتانی به‌ناوبانگ ((نهرمسترونغ و ویتفرس و شه‌ریکه‌کانیان)) راپۆرتی سالانه‌ی خۆی بلاوکرده‌وه. ئەم شه‌رکه‌ته به شیوه‌یه‌کی سه‌ره‌کی که‌رسته‌ی پرچه‌کردنی جوړبه‌جوړ به‌ره‌مه‌ده‌یی. حیسابه‌که‌ی به 877 هه‌زار جوئه‌ی سته‌رلینی دیاریکراوه، ولاته نزیکه‌ی 8 ملیون رۆبل که قازا نجه‌که‌ی ده‌گاته 12 1/2%!! و نزیکه‌ی 900000 رۆبل بۆ سه‌رمایه‌ی یه‌ده‌ک گواستراوه‌ته‌وه و هه‌روا به‌و شیوه‌یه ...

جا، ئەو ملیونان و ملیاردانه‌ی له کریکاران و جووتیاراندا دزراوه له پیناو پرچه‌کدارکردن بۆ کوی ده‌چەن؟ ئەو قازا نجه‌که‌ی 12 1/2% واتە دووبه‌را به‌رکردنی سه‌رمایه له ماوه‌ی 8 سال، به مه‌رجی ئەم حیسابه‌دا ئاماژه بۆ پاداشته جوړبه‌جوړه‌کانی به‌ریوه‌به‌ران، نه‌کراوه. شه‌رکه‌تی اره‌مسترونغ له به‌ریتانیا، کروب له ئەلمانیا، کریزو له فه‌رنسا و کوکیل له به‌لژیکا، ئایا ژماره‌ی ئەم جوړه شه‌رکه‌تانه له وه‌لاته ((شارستانی‌په‌رله‌کان)) چه‌نده؟ و هه‌زاران کریار و فرۆشیاره‌کانیان.

جا کێ سوودمه‌ند دەبی له زلکردنی شو‌فینیزم و فره‌بیزی له‌بارە ((نیشتمانی‌په‌روه‌ری))—نیشتمانی‌په‌روه‌ریتی بۆمه‌هاوێژه‌کان— و له‌بارە بەرگری له رۆشنی‌ری (به‌که‌رسته‌ی قه‌لاچووکردنی رۆشنی‌ری) و هه‌روه‌ها...!

سه‌لام عه‌بدوڵلا ئیبراهیم

له پراقتا، ژماره‌ی 84، 1912/4/11